ISSN 1211-8796

Acta Mus. Moraviae, Sci. geol.
CVII (2022): 1, 113–122, 2022

ŽIVOTNÍ JUBILEUM JAROSLAVA ŠMERDY A JEHO PŘÍNOS PRO POZNÁNÍ MINERALOGIE, GEOLOGIE, PŘÍRODY A VLASTIVĚDY ZNOJEMSKA

Není tomu dlouho, kdy Mgr. Jaroslav Šmerda, dlouholetý pracovník Jihomoravského muzea ve Znojmě, oslavil v plném zdraví a pracovním nasazení, byť již v důchodu, svoje 65. narozeniny. Běžící čas dostihuje všechny lidi, až dospějí věku, kdy nastane vhodná doba k ohlédnutí zpět, někdy i písemnou formou – biografií. Požádal jsem ho proto o pár poznámek z dětství na úvod a k aktivitám, které dokáže nejlépe znát pouze sám jubilant. Poté jsem se je snažil doplnit svými subjektivními pohledy na jeho geologicko-přírodovědnou cestu životem. Úvodem je třeba zmínit, že Jaroslav nemá rád žádné oslavné projevy; tak mi snad promine moji odvahu o něm psát.

A tak je třeba začít, čím jiným, než že se Mgr. Jaroslav Šmerda narodil 27. 12. 1956 ve Znojmě a že si odmalička postupně budoval vztah k přírodě v co nejširším rozsahu a kamenům zvláště. Jak sám vzpomíná:

„Žil jsem a rostl v činžáku ve dvoupokojovém bytě spolu s rodiči a staršími sourozenci, bratrem a sestrou. A taky na velkém dvoře plném dětí různého stáří. Tam se děly věci – chovali jsme holuby a morčata, měli jsme malé záhonky, pořád něco sbírali, hráli si nebo dělali různé pokusy. A mě skoro všechno bavilo.

Jeden z raných snímků Jaroslava Šmerdy. Lopatka v levé ruce již tehdy neomylně signalizovala budoucí zájem jubilanta o terciérní i kvartérní sedimenty a zkameněliny ve znojemském okolí.

Tady jsem u jednoho ze starších kluků, jmenoval se Pavel, obdivoval krystaly záhněd a růženín, ze kterého se později vyklubal díky těm prvním mineralogickým pokusům kalcit. Kamenů jsem si všímal už dřív, to když jsme se chodili v létě koupat k Dyji do Dobšic. A jaké to bylo zklamání, když ty mokré a krásně barevné valouny po oschnutí zešedly. Jiných výletů moc nebylo, až tak o školních prázdninách. Během pobytu na podnikové chatě zaměstnavatele mých rodičů jsem na Vranově poprvé sbíral místní granáty. Do základky jsem chodil na ulici Mládeže ve Znojmě. Občas jsem tam nosil své nálezy a překvapovalo mě, že učitelé viděli v těch mých kamenech něco úplně jiného než já. Na příležitostné výpravy za nerosty jsem nebyl sám. S kamarádem Milanem (Tomaštíkem) jsme se na první výpravy za nimi vydávali už někdy v 8. třídě. O posledních prázdninách na základní škole (v r. 1971) jsem se při návštěvě babičky v Křižanově podíval poprvé na světoznámou, tehdy ještě těženou pegmatitovou lokalitu v Dolních Borech. Záhnědami a růženíny na polní cestě jsem byl okouzlen.

Kam jít na střední školu jsem váhal. Nakonec zvítězilo ***gymnázium****, ale z nějakého důvodu to nebylo přeplněné znojemské. A tak jsem s dalšími sedmi spolužáky dojížděl do Moravského Krumlova. Když jsem na první bramborové brigádě u Jamolic našel barevné plazmy, bylo o mé další orientaci skoro rozhodnuto. A navíc pak přišla nabídka od profesora přírodopisu – prázdninová brigáda u geologického průzkumu. Přihlásili jsme se s kamarádem Milanem (ten v té době studoval na znojemském gymplu) a jako zelenáči jsme běhali, obtěžkáni různými přístroji, se staršími frekventanty geologického studia z Karlovy univerzity po vytyčených profilech nad měděným zrudněním v okolí Kraslic v „dalekých" západních Čechách. S tím byly spojeny zážitky z návštěvy dolů v Tisové u Kraslic nebo u Oloví. Jindy jsme zase o prázdninách vyjížděli na geologické výpravy na Vysočinu. Ta první pořádná byla na Hradisko u Rožné a do okolí Štěpánova nad Svratkou. Z přírodovědných oborů mě na gymnáziu zlobila matematika, a tak byla přihláška ke studiu geologie na* ***Přírodovědeckou fakultu UJEP*** *v Brně logickou volbou".*

Nastoupil jsem tam v září v r. 1976. No a pak jsem se ve druhém ročníku studia po dvouleté známosti v prosinci 1977 oženil. S tolerantní manželkou Pavlou (původně zdravotní sestra) máme 2 dcery. První se narodila už během studia v roce 1978, druhá v r. 1984. Po ukončení studia v roce 1981 (Diplomová práce: Strukturně geologický profil metabazitovou zónou brněnského masivu mezi Malhostovicemi a Šebrovem); *jejím vedoucím byl hodný člověk – pan dr. Josef Hájek) a roku vojny (Žatec a České Budějovice) to pak všechno běželo závratnou rychlostí. S radostmi i strastmi, které jsou součástí našich životů.*

V plném zaujetí nad jakýmsi vzorkem v Tasovicích u Znojma (foto L. Jarošová).

Po skončení studia jsem od října 1982 až do roku 2019 pracoval ***v Jihomoravském muzeu ve Znojmě*** *jako geolog. Kvalifikaci jsem si tam doplnil tříletým postgraduálním studiem muzeologie na Filosofické fakultě UJEP, dokončeném v r. 1988. Během studia geologie i muzeologie jsem měl příležitost potkat spoustu skvělých lidí. Ne vždy jsem z toho vytěžil vše, co se nabízelo. To jsem ale celý já. Pracovat v muzeu bylo opravdu velmi často povznášející (přesně tak, jak mi to řekl bývalý ředitel a významný archeolog Vědomil Vildomec, když mne do muzea přijímal).*

V muzeu jsem připravil novou expozici „Neživá příroda Znojemska", v níž jsem zpřístupnil nejzajímavější ukázky ze čtyř samostatně vedených podsbírek – mineralogické, petrografické, paleontologické a podsbírky tektitů s vltavíny ze znojemské podoblasti. K představení geologické stavby jihovýchodního okraje Českého masivu s dyjskou klenbou moravika byly využity především místní nálezy. Souvislosti vzniku a vývoje jsou v expozici řešeny s využitím atraktivních vzorků z klasických domácích lokalit i ze světa. Část paleontologickou doplnily v terénu vlastnoručně připravené latexové otisky odkryvů se zkamenělinami. Při výběru předmětů pro expozici jsem se snažil využít nabízející se přírodní bohatství regionu a poukázat na místní zajímavosti a poklady. To pomáhalo navázat kontakty s návštěvníky, ale hlavně se školními výpravami. Vždy, když žáci v muzejních vitrínách objevili nějaký exponát z místa, které znali, dozvěděl se něco zajímavého i muzejní geolog. Čtyři sbírkové kolekce se pěkně rozrůstaly díky práci v terénu (dokumentace výkopů na stavbách, kontrolní návštěvy kamenolonů a pískoven), drobnými nákupy a dary. Ve fondu jsou tak např. hojně zastoupeny historické sběry P. Chlupáčka, V. Gryma nebo znojemských sběratelů A. a J. Touškových. Rozrůstající se sbírky podněcovaly k přípravě četných komplexních přírodovědných či ryze „neživo- přírodovědných" výstav. Příkladem byly např. „Podivné kameny", „Poklady z moravských skal", nebo výstava „Mluvící kameny" v níž byly exponáty vybaveny komiksovými bublinami s výkladovým textem. Příležitostně jsem při tvorbě výstav využíval zápůjček z muzeí v Brně, Jihlavě, Třebíči a od sběratelů. V terénu jsem často nacházel cihly ze zaniklých cihelen a tak jsem krátce před odchodem do penze začal v muzeu utvářet sbírku kolkovaných cihel. V závěru roku 2020 jsem po 25 letech ukončil činnost jako soudní znalec v oboru oceňování mineralogických sbírek a drahých kamenů.

Jaroslav přednášející exkurzi v Jihomoravském muzeu. – přihlížející zleva: docent dr. J. Zimák, Jana Králová, známá jako „Kutnohorská myš", která se protáhne každou středověkou dobývkou, vpravo Rostislav Morávek (foto L. Jarošová).

Obecně mě vždy těšila práce a spolupráce s veřejností. K veřejnému přednášení jsem se propůjčil poprvé v roce 1984. V zimní části roku pořádalo znojemské muzeum již několik sezón svůj tradiční přednáškový cyklus. Ten byl původně ryze archeologický, já se vlastně zasloužil o jeho oborové rozvrstvení. Ohlas těšil a současně zavazoval k dalším akcím. Navazovaly se nové kontakty se sběrateli a učiteli. K těm nejúspěšnějším z vlastní produkce patřily např."Geologie v ulicích i pod ulicemi města" nebo ta zaměřená na místopis „Přes Cínovou horu až ke Zlaté studánce." Posluchači chtěli místa vidět a tak s oteplením navázaly na přednášky pěší terénní geologické exkurze. Zpočátku mířily hlavně do národního parku Podyjí za donedávna zadrátovanou dyjskou klenbou. Nebo autobusové exkurze „prostorem a časem" po okraji Českého masivu, se zastávkami v prekambriu, devonu, permokarbonu... Ale také po sprašových odkryvech a ruinách fabriky v Šatově, která vyráběla světoznámou kameninovou dlažbu. Přednášek i exkurzí pro školy a různé zájmové skupiny byly desítky.

A snažil jsem se vždy něco dělat pro ochranu přírody. Připravoval jsem geologickou charakteristiku chráněných území (opět ve spolupráci s kamarádem Milanem). Docela intenzivní byla spolupráce se Správou NP Podyjí. Jako lektor jsem se podílel třeba na kurzech pro průvodce nebo na přípravě expozice hornin NP před návštěvnickým centrem v Čížově. Jako člen (a předseda) ZO ČSOP 65/01 se podílím na smluvní údržbě maloplošných chráněných území. Stále včelařím."

Tolik vlastní vzpomínky jubilanta na zrození jeho zájmu o přírodu a kameny zvlášť a o jeho celoživotní práci v muzeu.

* * *

Já jsem se s jubilantem poprvé setkal v roce 1976 na počátku prvního ročníku studia odborné geologie na vysoké škole v Brně (tehdy Univerzita J. E. Purkyně) na univerzitní bramborové brigádě ve Velkém Tresném, a od té doby jsme se nepřestávali potkávat. Ostatně zanedlouho si už všichni spolužáci pamatovali nepřehlédnutelnou „znojemskou dvojku" (J. Šmerda + M. Tomaštík) a jejich vtípky v jinak hodně zpolitizované atmosféře Katedry mineralogie a petrografie. Ale je také pravdou, že tam nikdy nechyběl ani veselý studentský život a společné mineralogicko-geologické zájmy a výpravy s těmi z kolegů, kteří měli rádi přírodu a geologické vědy.

První ročník se dělil na dvě skupiny (tzv. kruhy). Nějakým rozhodnutím vedení geologických kateder (do žádných funkcí jsme se nikdy nehnali a nikdo se nás na názor neptal!) jeden kruh vedl Jarda a druhý já. Měli jsme komunikovat s vedením katedry, kde vládl profesor a posléze akademik dr. Jindřich Štelcl, DrSc, který si od studentů udržoval odstup. Oba jsme netušili, že našim prvním počinem na mineralogické katedře bude, na příkaz zmíněného profesora, resp. jemu věrné uklízečky, umývání schodů vedoucích na katedru, které pošlapali naši spolužáci. Pan profesor také občas přerušoval své, jinak celkem hodnotné přednášky, tzv. exkurzy a jednou rozčileně poznamenal: *„Šmerdo, vy se mně smějete!"*, načež následovala odpověď: *„soudruhu profesore nesměji, já tak vypadám"*. Padli jsme smíchy pod lavice; hlasitě zasmát si nikdo netroufl.

Bohužel nechybělo mnoho a první ročník jsme nedodělali. Čekala nás obávaná zkouška z matematiky, kde jsme, na rozdíl od geologických předmětů, byli na chvostu znalostí (společně s přáteli A. Indráčkem a J. Sotákem). A tak jsem se s Jardou sešel, napotřetí, na zkoušce u přísného profesora Vosmanského na Katedře matematiky. Zkoušel ten den studenty dlouho a přísně a tak jsme přišli na řadu až skoro jako poslední, po setmění. To byly nervy, čekat na zkoušku od rána asi 10 hodin a sledovat odcházející propadlíky! Netušili jsme, jaké přírodní nebo vesmírné síly tehdy zasáhnou, ale v jednu chvíli v celé budově (!) náhle zhaslo světlo. Takže se zkoušelo jen omezeně při chabých svíčkách, naše chyby v písemkách možná už unavený profesor neviděl a moc toho už neslyšel a tak jsme oba úspěšně prošli do dalšího ročníku. Udělali jsme potom postupně snadnější i těžší zkoušky a dopracovali to až k diplomovým pracím, státnicím a promocím.

Poté se šlo na vojnu, naštěstí jen na jeden rok. Oba jsme předpovídali počasí. Jarda v Žatci, já v Pardubicích. Jednou přišel fototelegrafem (počítače ještě nebyly) s povětrnostní zprávou ze Žatce podivný dodatek: *„Přijdu si pro vás, GeoMaf."* Vyvolal u lampasáků pozdvižení, takový meteorologický jev či pojem neznali. Až teď po 40. letech čtenářům prozradím, že tajný kód znamenal „Geologická Mafie". Že by opět Jarda?

A potom už jsem s různými přestávkami s Jaroslavem spolupracoval nebo jsme se alespoň občas potkávali v terénu. Oceňoval jsem jeho znalosti o jihozápadu Moravy a byl jsem rád, že mě někdy vzal na společné cesty, ať už za mramory do Zblovic, Vratěnína, Uherčic, do údolí Dyje a říčky Fugnitz v Rakousku, na skarn do jím objevených Vevčic, do moravika v Podyjí, za suchohrdelskými vltavíny i na jejich předpokládané výskyty jinde na Znojemsku, a k historickým dolům u Čížova; jistě by se našly i další lokality a geologické fenomény.

Bylo taky fajn účastnit se jím vedených exkurzí, třeba při Setkání muzejních pracovníků-geologů, nebo na vltavínových (jednu Jaroslav Šmerda sám pořádal, na dalších dvou spolupracoval) i montanistických konferencích (Stříbrná Jihlava). Kromě výkladů a odborných příspěvků vždy šířil radost a zábavu na těchto někdy strohých vědeckých jednáních. Ale taky nás jednou nechal málem zmrznout na Znojemském hradě (tuším 7. konference o vltavínech v r. 1996). Abych jen nechválil, některé jeho, i když vždy poutavé přednášky, byly na mě příliš dlouhé. Pamatuji si, že na setkání muzejníků na Slovensku jsem asi po dvou hodinách přednášky o Sýrii na hodinku odešel a po návratu na plátně opět figurovali na diapozitivech titíž velbloudi v poušti, které jsem předtím opustil.

Hodně exkurzí zkrápěl déšť, ale zaujetí to nevadilo (foto L. Jarošová).

Vždy jsem obdivoval jeho široký přehled přes všechno, co se týkalo mineralogie a geologie širšího znojemského okolí a co dokázal využívat v popularizaci těchto věd, přednáškami i v tisku. Dokázal být i bojovníkem za záchranu různých přírodních fenoménů a znojemských stromů proti technokratům a uměl vystoupit i v diskusích proti pomateným názorům na některé geologické objekty. Příkladem toho může být třeba podivná hypotéza jednoho stavaře a doktorky chemie „o pyramidách a obrech" na Znojemsku. Nezaslouženě se prý už schylovalo k ocenění jubilanta Bludným balvanem od Českého klubu skeptiků.

Také jeho vědecké, resp. odborné zájmy, byly přiměřeně široké, což je dnes v regionálním měřítku zvláště důležité. Ne každý badatel dnes zkoumá přírodu tam, kam nelze dojet autem, někteří dokonce ani neopouští kancelář a laboratoře. Mnohé jeho objevy (např. po 100 letech znovuobjevil lithný pegmatit u Vratěnína) a mineralogicko-geologický materiál ve sbírkách Jihomoravského muzea jistě vědcům poslouží i v budoucnu. Z vědeckých zájmů bych zdůraznil jeho zájem o problematiku nerudních nerostných surovin, zmínil příspěvky paleontologické a zčásti i archeologické. Odkazuji zde na obsáhlý, jistě ne zcela vyčerpávající seznam jubilantových publikací v závěru.

U jednoho odborného fenoménu bych se ale ještě zastavil. Jaroslav Šmerda patří k nejvýznamnějším badatelům, věnujícím se problematice „znojemského pádového pole vltavínů". Neumím posoudit, jaké má sám na jejich sběr štěstí *(já sám nalezl za celý život na Znojemsku jen jediný vltavín, u Kuchařovic – pozn. S. H.)*, ale dokáže komunikovat s místními sběrateli vltavínů a to různého věku. Sám sice zatím objevil jen jednu novou, avšak geologicky důležitou lokalitu na pravém břehu Dyje v pískovně u Oblekovic (viz citaci Šmerda 2021a), ale rozšířil poznání dalších vltavínonosných lokalit mezi Znojmem a rakouskou hranicí směrem na jihozápad. Přímo na téma „znojemských vltavínů" vytvořil 10 vědeckých publikací, další se týkají (částečně vltavínonosných) fluviálních sedimentů a některé další jsou popularizační. Studoval též asociace těžkých minerálů, které lze metodicky k vý-

Jubilant Mgr. Jaroslav Šmerda diskutující (foto L. Jarošová).

skytům vltavínů používat. Lze se oprávněně domnívat, že další studium převážně fluviálních sedimentů, příp. dalších sedimentů „pádového pole vltavínů“ prokáže výskyt vltavínů podél styku Českého masivu a Západních Karpat (karpatské předhlubně) zejména na rakouské straně; ostatně ojedinělé nepublikované nálezy vltavínů jsou již známy. K vltavínům jen jednu neodbornou poznámku: *„Pamatuješ ještě, jak jsi na 9. vltavínové konferenci s mezinárodní účastí u Chebu trhal vyděšeným Japončíkům švestičky z větve, která nám okénkem vlezla do autobusu zapadlému v úvozu do bahna?“*

Usměvavý geolog u chlebové pece v tušení dobrého oběda (foto L. Jarošová).

Nadprůměrná a značně různorodá je jubilantova ***publikační činnost***. Odborný i popularizační rozsah je zřejmý z předkládaného výběru na konci tohoto příspěvku. A to tam nejsou uvedeny četné novinové příspěvky do regionálního tisku (Znojemsko, Znojemská rovnost, Podyjské listí, atd.), kterých by bylo asi dosud okolo půl sta; odráží to zvláště jeho snahu popularizovat geologii, přírodu a vlastivědu regionu vůbec. V tom náleží na Moravě v geologických vědách rozhodně k (nejen) muzejním špičkám. Ze svého pohledu bych vyzdvihl publikace, které vycházejí z jeho znamenité úrovně znalosti regionu. Jak je v současnosti ve vědě již nezbytné, často své práce uveřejňuje se spoluautory různého specifického zaměření, ale jeho primární přínos bývá zřejmý. Ukázal bych to na jednom příkladu, kdy pro vědu objevil novou lokalitu – kvalitní výchoz skarnu u Vevčic. Nedlouho poté ji popsal, nejprve v českém časopisu, potom i anglicky v mezinárodním impaktovaném periodiku. Dokonce na ni dovedl, když předtím výchoz umyl Savem a okartáčoval, exkurzi „Otevřeného geologického kongresu České geologické společnosti a Slovenskej geologickej spoločnosti“ v r. 2015. Podobně lze zmínit přínos jeho znalostí při publikování lokalit o fluviálních sedimentech, např. společně s P. Roštínským v r. 2016 nebo u výše zmíněné vltavínové problematiky. U badatele ze znojemské vinařské oblasti nemůže být opomenut jistě vztah

k vínu. A hle, i jednu oslavencovu publikaci na toto téma z roku 2000 v níže uvedeném Výběru přece jenom nalezneme.

Na závěr bych chtěl ještě připomenout jednu jubilantovu vlastnost, v dnešní zmatené digitalizované době zdaleka ne obvyklou. Kdykoliv někdo potřeboval pomoci, třeba s dodáním zajímavého rukopisu do časopisu nebo s literaturou a terénním výzkumem na Znojemsku a v přilehlé části Rakouska, setkal se u něho s kladnou odezvou. Už jenom proto si Mgr. Jaroslav Šmerda zasluhuje, aby byly jeho celoživotní aktivity u příležitosti životního jubilea připomenuty a hlavně nezapomenuty ani do budoucna.

Milý Jardo, přeji Ti na tomto místě upřímně, jistě i za kolegy a přátele z naší muzejní mineralogicko-geologické pospolitosti, hodně zdraví, pohody a štěstí v Tvém dalším konání. A taky všichni věříme, že neztratíš svůj přístup k životu i odbornému bádání, k oslovování širší veřejnosti i interaktivní veselou povahu, která mnohokrát dokázala podpořit a potěšit Tvoje přátele. Ostatně Tvůj vztah ke kamenům, zvířectvu divokému i domácímu, kytkám a stromům, znojemskému kraji na pomezí Českého masivu a Karpatské soustavy a k přírodě vůbec, je toho zárukou.

Stanislav Houzar

VÝBĚR Z PUBLIKAČNÍ ČINNOSTI (uspořádáno časově)

ŠMERDA, J., 1985: Geologie. In: Mareš J. *et al.*: Chráněná krajinná oblast Podyjí – Oborový dokument. – Terplan Brno, 139 p.

ŠMERDA, J., 1988: Nová lokalita neogenních zkamenělin v Hrušovanech nad Jevišovkou. – Acta Mus. Moraviae, Sci. nat., 73, 221–222.

ŠMERDA, J., 1990: Za distenem do Šafova. – Naším krajem. Západomoravské muzeum v Třebíči, 2, 89.

ŠMERDA, J., 1992a: Vltavíny ve sbírce Jihomoravského muzea ve Znojmě. – Sbor. 6. Konference o vltavínech (Třebíč 1991), Přírodovědný sborník Západomor. muzea v Třebíči, 18, 191–192.

ŠMERDA, J., 1992b: Tvarová analýza vltavínů a křemenných valounů znojemské oblasti. Sbor. 6. Konference o vltavínech (Třebíč 1991), Přírodovědný sborník Západomor. muzea v Třebíči, 18, 146–153.

HOUZAR, S., LANGROVÁ, A., **ŠMERDA, J.**, 1993: Moldavite from Konice near Znojmo. – Acta Mus. Moraviae, Sci. nat., 78, 209–210.

ŠMERDA, J., 1994a: Příroda v okolí obce Horní Dunajovice, s. 175–181. In: Šípek Z. et al.: Dějiny Horních Dunajovic. – Znojmo, 183 p.

ŠMERDA, J., 1994b: Franz Foetterle – známý neznámý. – Naším krajem. Západomoravské muzeum v Třebíči. Třebíč, 6, 78–80.

ŠMERDA, J., 1995: Kolekce moravských vltavínů ve sbírkách Jihomoravského muzea ve Znojmě. – Minerál, 6, 410–411.

ŠMERDA, J., 1996a: Drobná báňská díla v údolí Dyje mezi Podhradím nad Dyjí a Čížovem (okres Znojmo). – Sborník příspěvků ze semináře „K dějinám hornictví a důlních prací na Vysočině" – Stříbrná Jihlava 1995, 19–21. Muzeum Vysočiny a Státní okresní archiv Jihlava, Jihlava.

ŠMERDA, J., 1996b: Rudní materiál z Českomoravské vrchoviny ve sbírkách Jihomoravského muzea ve Znojmě. – Sborník příspěvků ze semináře „K dějinám hornictví a důlních prací na Vysočině" – Stříbrná Jihlava 1995, 26–28. Muzeum Vysočiny a Státní okresní archiv Jihlava, Jihlava.

ŠMERDA, J., HOUZAR, S., HOUZAROVÁ, H., 1996: Exkurzní průvodce VII. konference o vltavínech. – Znojmo, 12 p.

REITER, A., **ŠMERDA, J.**, KŘÍŽEK, J. *et al.*, 1996: Zpráva o plnění grantového úkolu „Meandry Dyje" (1995). – Rukopis, Jihomoravské muzeum ve Znojmě.

ŠMERDA, J., 1997a: VII. konference o vltavínech v Jihomoravském muzeu ve Znojmě. – Sbor. 7. Konference o vltavínech (Znojmo 1996), Přírodovědný sborník Západomor. muzea v Třebíči, 31, 1–2.

ŠMERDA, J., 1997b: Vltavíny a jejich sběratelé na Znojemsku. – Sbor. 6. Konference o vltavínech (Znojmo 1996), Přírodovědný sborník Západomor. muzea v Třebíči, 31, 118–120.

ŠMERDA, J., 1997c: VII. konference o vltavínech – Znojmo 1996. – Bull. min. petr. odd. NM v Praze, 4-5, 270–271. Praha.

ŠMERDA, J., 1997d: Nálezy prokřemenělých dřev na Znojemsku. – Minerál, 5, 3, 184–185. Brno.

ŠMERDA, J., 1998: Poznámky k problematice dolování železných rud u Citonic, Plavče a Přímětic na Znojemsku. – Sborník příspěvků ze semináře „K dějinám hornictví a důlních prací na Vysočině" – Stříbrná Jihlava 1998, 34–37. Muzeum Vysočiny v Jihlavě, Okresní vlastivědné muzeum a Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, Jihlava.

ŠMERDA, J., 1999a: Datovaná řícení skal v Podyjí. – Pseudokrasový sborník, Česká speleologická společnost, Praha, 1, 31–33.
ŠMERDA, J, 1999b: Beitrag zur Kenntnis des chemismus mährischer Moldavite von Kuchařovice und Suchohrdly – Znaimer Gebiet (Kurzfassungen). – Schr. Staatl. Mus. Mineral. Geol. Dresden, 10, 61–63.
ŠMERDA, J., 1999c: Tři typické horniny staveb a drobných plastik v národním parku Podyjí. Thayensia (Znojmo), 2, 14–25.
ŠMERDA, J., 1999d: Nové nálezy fosilních kostí ze Znojemska (Sirenia a Equidae). – Thayensia (Znojmo), 2, 120–126.
ŠMERDA, J., 1999e: O setkání vltavínářů ve městě Kamenz. – Minerál, 7, 6, 497–499. Brno.
ŠMERDA, J., 2000a: Příspěvek k poznání chemického složení moravských vltavínů – znojemská podoblast. – Acta Mus. Moraviae, Sci. nat., 85, 97–103.
ŠMERDA, J., 2000b: Silberloch u Vranova nad Dyjí – dokumentace štoly a charakteristika zrudnění. – Stříbrná Jihlava 2001, 98–100. Muzeum Vysočiny v Jihlavě, Okresní vlastivědné muzeum a Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, Jihlava.
ČEPIČKA, J., KRAUS, V., LITSCHMAN, T., SEDLO, J., **ŠMERDA, J.**, TOMÁŠEK, J., GAŠPAR, V., 2000: Rajonizace vinohradnictví v okrese Znojmo a Břeclav. – Břeclav 221 p.
BERKOVEC, T., ČEP, J., ČEPOVÁ, T., VOKÁČ, M., **ŠMERDA, J.**, 2000: Výšinné sídliště na Růžovém vrchu u Chvalatic (okr. Znojmo). – Přehled výzkumů AÚ AV ČR v Brně, 42/2000, 208–209.
VOLNÝ, V., **ŠMERDA, J.**, ZIELINA, J., 2000: Národní park Podyjí – Ledové sluje – pokusná radiometrická a geoelektrická měření. – Nové Město na Moravě, Správa NP Podyjí, ENVIREX Nové Město na Moravě. [Rukopis, 6 s., + přílohy; dep. in Jihomoravské muzeum ve Znojmě].
ŠMERDA, J., 2001a: Silberloch – opuštěná štola v Podyjí. – Thayensia (Znojmo), 4, 145–152.
ŠMERDA, J., 2001b: Za granáty do Podyjí. – Minerál, 9, 3, 234–235. Brno.
ŠMERDA, J., 2002: Tibni – solný důl na Eufratu. – Minerál, 10, 5, 356–358.
ŠMERDA, J., 2003a: Vltavín z meandru Šobes u Podmolí v Národním parku Podyjí – znojemská podoblast. Sbor. 9. Mezinárodní konf. o vltavínech, tektitech a impaktovém procesu (Františkovy Lázně). – Přírodovědný sborník Západomor. muzea v Třebíči, 41, 53–58.
ŠMERDA, J., 2003b: Počátek a konec citonického vodovodu. In: Anonymus: Studánky Znojemska. Průvodce po studánkách Znojemska a Vranovska. – Okrašlovací spolek ve Znojmě.
ŠMERDA, J., 2003c: Pozvánka k návštěvě expozice Neživá příroda Znojemska. –Minerál, 11, 1, 66–68. Brno.
ŠMERDA, J., 2004a: Kamenný artefakt z výkopu u Mašovic (Znojmo). – Thayensia (Znojmo), 6, 113–115.
ŠMERDA, J., 2004b: Znojemské podzemí a jihlavští havíři. – Stříbrná Jihlava 2004, 80–86. Muzeum Vysočiny v Jihlavě, Okresní vlastivědné muzeum a Státní okresní archiv Havlíčkův Brod. Jihlava.
ŠMERDA, J., 2004c: Skály a skalní útvary znojemské krajiny v představách romantiků a romantických geologů. s. 11–12. In: Anonymus: 200 let městských alejí a parků ve Znojmě. – Okrašlovací spolek ve Znojmě, 19 p.
ŠMERDA, J., 2004d: Zajímavosti z kamenolomu u Krhovic na Znojemsku. – Minerál, 12, 5, 366–368.
ŠMERDA, J., 2005a: Příběh krajiny. s. 13–31. In: Janků V. et al: Historie Znojma v obrazech. – Městský úřad ve Znojmě, 296 p.
ŠMERDA, J., 2005b: Geologické poměry. s. 21–23. In: Grunová E., Gruna B., Fialová V.: Kapitoly z dějin obce Petrovice u Moravského Krumlova. – Obecní úřad v Petrovicích, 160 p.
ŠMERDA, J., 2006: Erozní jevy v povodí Dyje a jejich vliv na obsah těžkých minerálů v přívalových sedimentech povodňové vlny – srpen 2002 (Znojemsko). – Závěrečná zpráva o řešení projektu MK ČR, číslo RK04P03OMG005 [Rukopis. dep. in Jihomoravské muzeum ve Znojmě].
ŠMERDA, J., 2007: Těžké minerály v uloženinách Dyje a povodeň v roce 2002. – Thayensia (Znojmo), 7, 5–35.
ROŠTÍNSKÝ, P., **ŠMERDA, J.**, DOKOUPILOVÁ, P., 2007: Důlní práce na Pustině u Míšovic (Znojemsko). – Sborník Stříbrná Jihlava 2007, 124–129.
ŠMERDA, J., 2008a: Další nález vltavínu z Konic u Znojma. – Minerál, 2, 121–124.
ŠMERDA, J., 2008b: Po stopách přírodovědné práce ve znojemském muzeu od jeho počátku až do roku 1968. In: Atweri J. (ed.): Jihomoravské muzeum ve Znojmě. Muzeum – Brána k poznání. Sborník k 130. výročí založení. Jihomoravské muzeum ve Znojmě, Znojmo, 53–56.
ŠMERDA, J. 2008c: Sbírky na pracovišti geologie. In Atweri J. (ed.): Jihomoravské muzeum ve Znojmě. Muzeum – Brána k poznání. – Sborník ke 130. výročí založení. Jihomoravské muzeum ve Znojmě, Znojmo, 65–70.
ŠMERDA, J., 2008d: Geologie. In: Reiter A. (ed): Přírodovědné zajímavosti Znojemska. – Jihomoravské muzeum ve Znojmě, Znojmo, 10–37.
REITER, A., **ŠMERDA, J.**, 2008: Povrch a krajina. In: Reiter A. (ed): Přírodovědné zajímavosti Znojemska. Jihomoravské muzeum ve Znojmě, Znojmo, 6–9.
ŠMERDA, J. 2009a: Seminář geologů České a Slovenské republiky Znojmo 2009 – exkurzní průvodce. – Jihomoravské muzeum ve Znojmě. 22 p.

ŠMERDA, J., 2009b: Waldviertel – Kristallviertel. – Minerál, 17, 3, 258–260.
ŠMERDA, J., 2009c: Jihomoravské muzeum ve Znojmě. – Minerální suroviny - Surowce mineralne. 4, 29.
ŠMERDA, J., 2012: Geologie. In: Prokůpek B. et al: Národní park Podyjí – kniha druhá. – Vydala Správa NP Podyjí v nakladatelství ASCO – spol. s r. o., Praha. 276 s.
ŠMERDA, J., 2013: Horniny ve zdivu hranolové věže „Hláska" u hradu Cornštejn. – Thayensia (Znojmo), 10, 115–119.
ŠMERDA, J., 2014a: Geologická expozice Národního parku Podyjí v Čížově. – Geoprůvodce Správa NP Podyjí, Znojmo.
ŠMERDA, J., 2014b: Kamenná industrie. s. 163–166. In: VÁLEK D. *et al.*: Sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou v Hlubokých Mašůvkách (výzkumy z let 1947–1950). Masarykova univerzita, FF, Ústav archeologie a muzeologie, Brno, 347 p.
HOUZAR, S., **ŠMERDA, J.**, BURIÁNEK, D., 2014: Nový výskyt skarnu v gföhlské jednotce u Vevčic u Jevišovic: minerální asociace skarnu a kontaminovaných amfibolických pegmatitů – Geol. Výzk. Mor. Slez. za rok 2013, 20, 1–2, 62–70.
ŠMERDA, J. 2015: Ústřicový útes na stavbě silnice v Příměticích u Znojma (jižní Morava). – Acta Mus. Moraviae, Sci. geol., 100, 2, 81–86.
BURIÁNEK, D., GILÍKOVÁ, H. HOUZAR, S., VERNER, K., KUCHOVSKÝ, T., **ŠMERDA, J.**, 2015: Geologický vývoj východní části Českého masivu. In: Bubík et al. (eds): Exkurzní průvodce k Otevřenému geologickému kongresu České Geol. Spol. a Slovenské Geol Spol v Mikulově. 3–22.
HOUZAR, S., **ŠMERDA, J.**, 2016: Diopsidový skarn v mramorech vranovské jednotky u Vranova nad Dyjí (moravikum, Český masiv). – Thayensia (Znojmo), 13, 3–13.
HOUZAR, S., HRAZDIL, V., KONÍČKOVÁ, Š., DOČKAL, P., **ŠMERDA, J.**, TOMAN J., 2016: Vltavíny v neogenních a pleistocenních štěrcích z okolí Jevišovic na Znojemsku. – Zprávy o geologických výzkumech, 49 (2016), 31–35.
ROŠTÍNSKÝ, P., **ŠMERDA, J.**, NOVÁKOVÁ, E., 2016: Geomorfologické a petrografické aspekty fluviálních sedimentů v oblasti dolní Rokytné. – Thayensia, (Znojmo), 13, 15–58.
ROŠTÍNSKÝ P., **ŠMERDA J.**, 2016: Říční štěrky protažené od meandru Šobes (NPPodyjí/Thayatal) podél českorakouské hranice – nedoceněný přírodní fenomén? – Thayensia (Znojmo), 13, 250.
BURIÁNEK, D., HOUZAR, S., KRMÍČEK, L., **ŠMERDA, J.**, 2017: Origin of the pegmatite veins within the skarn body at Vevčice near Znojmo (Gföhl Unit, Moldanubian Zone) – Journal of Geosciences, 62, 1–23.
SVOJTKA, M., BREITER, K., ĎURIŠOVÁ, J., ACKERMAN, L., VESELOVSKÝ, F., **ŠMERDA J.**, 2017: Geochemie a zirkonové U-Pb stáří derflického granodioritu z dyjského masivu. – Zprávy o geologických výzkumech (Geoscience Research Reports), 50, 17–24.
ŠMERDA, J. 2018a: Podsbírka cihly. In: Reiter A. (ed): Sbírky promlouvají. 140 let muzea ve Znojmě. – Jihomoravské muzeum ve Znojmě, Znojmo. – 22–23.
ŠMERDA, J., 2018b: Podsbírka mineralogická. In: Reiter A. (ed): Sbírky promlouvají. 140 let muzea ve Znojmě. – Jihomoravské muzeum ve Znojmě, Znojmo, 78–81.
ŠMERDA, J., 2018c: Podsbírka paleontologická. In: Reiter A. (ed): Sbírky promlouvají. 140 let muzea ve Znojmě. – Jihomoravské muzeum ve Znojmě, Znojmo, 104–107.
ŠMERDA, J., 2018d: Podsbírka petrografická. In: Reiter A. (ed): Sbírky promlouvají. 140 let muzea ve Znojmě. – Jihomoravské muzeum ve Znojmě, Znojmo, 108–111.
ŠMERDA, J., 2018e: Podsbírka tektity. In: Reiter A. (ed): Sbírky promlouvají. 140 let muzea ve Znojmě. – Jihomoravské muzeum ve Znojmě, Znojmo, 122–123.
ROŽNOVSKÝ D., **ŠMERDA J.**, 2019: Ostatní materiály, 102–104. In: Rožnovský D.: Sídliště ze sklonku starší doby bronzové v Hodonicích (okr. Znojmo), Pravěk – Supplementum 34, ÚAPP, Brno, 316 p.
ŠMERDA, J., 2021a : Vltavín ze štěrkové terasy řeky Dyje u Oblekovic (Znojemská podoblast). – Acta Mus. Moraviae, Sci. geol., 106, 1, 57–63 (with English summary)
ŠMERDA, J., 2021b: Limonity z neogenních profilů v okolí Znojma. – Minerál, 29, 3, 246–249.
ŠMERDA, J., 2021c: Podkrkonošské drahokamy a jejich cesta do Znojma. – Minerál, 29, 4, 369.
ŠMERDA, J., 2021d: Křemenné hmoty z Krumlovského lesa. – Minerál, 29, 5, 430–433.
HOUZAR, S., HRAZDIL, V., HRŠELOVÁ, P., TOMAN, J., BUŘIVALOVÁ, L., GROSSMANNOVÁ, D., HLADIŠOVÁ, T., † LITOCHLEB. J., MALÝ, K., ŠKRDLA, P., **ŠMERDA, J.**, VEDRA, P., VÍŠKOVÁ, E., VOKÁČ, M., 2021: Historické dolování drahých kovů na Českomoravské vrchovině. – Moravské zemské muzeum, 476 p.